

VORMSI ÕORMSÖ

Vormsi kooli lapsed Jaanitulel tantsimas. Foto: Malle Hokkonen

2018/19 ÕPPEAASTA

Vormsi Lasteaed-Põhikooli tegemistest

AGE HÄLVIN

Selleks õppeaastaks on õpetöö tulemused kokku võetud ja lapsed suvevaheajal. Jagan Vormsi Ormsö lugejaga mõningaid säravamaid hetki sellest õppeaastast.

Õpilased on jätkuvalt väga tublid, on palju häid hindeid ja mis veel olulisem, huvi õppida. Hea meel on üheksandike väga edukalt sooritatud lõpueksamite üle. Väikese kooli jaoks on põhikooli lõpueksamid hea kinnitus, et õppetöö on kulgenud eelduspäraselt (või veelgi paremini).

Peale heade hinnete saime tunnustada lapsi ka muude suurepärase oskuste eest, näiteks oskuse eest olla toetav kaaslane või isiklike eneseületuste eest. Oleme uhked oma õpilaste üle, kes peale igapäevase õppetöö on astunud üles esinemistega kooli ja valla üritustel nii laulmise, näitlemise, tantsu, luuletuste kui pillimänguga.

Tore, et sellel aastal oli nii põhikooli kui ka lasteaia lõpetajaid. Ja on tore, et meie koolis töötab õpetaja, kes värselt on lõpetanud ülikooli *cum laude*.

Eredatest ettevõtmistest ehk kõige suurejoonelisem on olnud rahvatantsu pererühma loomine ja tegutsemine kooli rahvatantsuhinge Annika eestvedamisel ja juhendamisel. Lisaks sellele, et sihikindlalt harjutati rahvatantsu ja esineti, oli see tihe koostöö õpilaste, lapsevanemate ja õpetajate vahel. Sellel aastal osaleti juba teist korda Läänemaa tantsupeol. Kogu tulemus omakorda on saanud õige näo ja vormi tänu Vormsi rahvariitele, mida on valmistanud erinevate projektide raames kohalikud käsitöömeistrid.

Koostöö iseloomustab ka sel aastal väga edukalt käivitu-

nud Elle Palmpuu juhendatud matkaringi, mille käigus said Vormsi õpilased, õpetajad, lapsevanemad ja teised huvilised tutvuda Vormsi saarega täiesti vahetult – otsida üles võsast rändkive, kõndida paikades, kuhu igapäevaselt (iga-aastaselt või üleüldse mitte) ei satu, suusatada merejää, tutvuda ööluga saarel talvel ja telgis jm.

Matkaringist kasvas omakorda õpilaste algatusel välja prügiprojekt, mille käigus korjati koos lapsevanemate, õpetajate, valla töötajatega prügi, muretsesi saare heakorra pärast ja vormiti see mure plakatiteks, mida võite näha bussipeatustes, praamil ja poes.

Päris paljudes tegemistes on huvilisi ja kaasamõtlejaid olnud ka kogukonnaliikmete seas väljaspoolt kooli, tänu sellele on mitmed üritused saanud värvikamad ja sisukamad kui ainult omade jõududega tehes, näiteks päästeameti Vormsi komando ja vabatahtlike kaasabi mitmete ürituste juures, kirikutraditsioonide tutvustamine jõulude ajal, jõuluajal koostöövaiba kudumine. Või hoopis midagi uut ja üllatavat, näiteks trummide töötuba, kus kõikidest kooliõpilastest sai kokku väga võimsa trummiorkestri ning kuulda, katsetada ehtsat trummisoolot.

Ka mitmed vilistlased on jätkuvalt seotud Vormsi tegemistega. Tänuväärne on, et valla huvitegevuse ja noorteprojektides on arvestatud kooli ja lasteaia lastega ning on toimunud silmaringi arendavaid väljasõite ning on mitmekesisemad võimalused huvitegevuseks, kooli ja lasteaia lapsed on saanud osaleda keraamika ja meisterdamise ringides, lisaks erinevad töötoad ja muidugi noortetuba.

On jätkunud talharpa õpin-

gud huvilistele, ning talharpa etteasted on läinud järjest mitmekesisemaks. Huvilised said osaleda saalihoki trennides.

Koolis on käinud mitmeid huvitavaid külalisi õppetöösse vaheldust ja teist vaatenurka toomas. Ise on käidud, kaugemad väljasõidud olid Pärnu loodusmaja külastus KIK rahastuse kaastoe ja pärimuspäevadel osalemine Kihnus, nüüd suvel lisandub veel tantsupeo pea- proovi vaatamine. Lisaks mitmeid lühemaid käimisi Haapsallu, kuhu mahtusid mõned teatrietenduste külastused jm.

9. klassi õpilased koos emakeele õpetaja Ivoga osalesid esinduslikul emakeele aasta tähistamisel Estonia teatris koos haridusministriga. Emakeele aastaga seoses toimus koolis ka Triinu Laari eestvedamisel Emakeele Seltsi keelepäev maikuus.

Kuskile pole koolist-lasteaia kadunud judo, millest on kujunenud üks pikaajalisemaid toimivaid huviringe, «uuest tuljatest» on koolis võimsalt kanda kinnitamas juba mainitud matkaring ja saksa keel. Lasteaeda jõudis (esialgu huviringina) inglise keel.

Akadeemiliseks tippsündmuseks on koolis kujunenud õpilaste loovtööde esitlemine, sellel aastal valmisid pärimusteemalise tööd. Nagu ikka, oli väga eriliselisel teemalahendusel, saime rohkem teada talharpast, aga ka sellest, mis tunne on kõndida pilvede kohal Madeiral ning et Vormsil oli raudtee ning miks mõned puud kannavad «seelikuid» ja palju muud põnevat.

Õpime ise. Ühiselt on sel õppeaastal käidud TLÜ-s kuulamas Mart Laanpere kogemusi virtuaalkoolidest, osaletud Triinu Laari ja TÜ komplekteeritud koolitusel Vormsil õpikogukondade ja võrgustikutöö teemal,

tutvutud huvitavate praktikatega teistes koolides, lasteaedades. Õpetajad käivad usinalt koolitumas ja kaks õpetajat õpivad ülikooli tasemeõppes. Virgutavat kogemust kuulajatega kontakti loomisel ja teadmisi laste arengu kohta pakkus õpetajatele ja lapsevanematele eripedagoog Pille Kriisa.

Üsna palju on sellel õppeaastal juttu olnud õppekorraldusest Vormsi koolis, kuna meie koolis käib mitmeid õpilasi, kes ei ela Vormsil ning osalevad õppetöös virtuaalsete vahendite abil (nt Skype) ning käivad koolis kohal aeg-ajalt.

Haridus- ja Teadusministeeriumi spetsialistide juhiste järgi olen analüüsinud meie õppekorraldust, oleme saanud ülevaate, kuidas edasi ja mida täpsemalt jälgida. Rõõm on, et meie koolikogukond on mitmekesine ning ka kaugete perede vanemad on järjest enam huvitatud koolielus kaasa rääkima ja panustama oma oskustega.

Vallavalitsuse sihikindel projektitegevus on kandnud vilja ja sellel õppeaastal on meie füüsilise õppekeskkond täienenud juurdeehitusega (riietusruumid ja duširuumid), koolimaja on saanud uue fassaadi, soojustuse ja aknad. Eelmisel aastal koolis algatatud jõulinnaku projekt sai valmis.

Suveks soovin nii lastele kui õpetajatele tõhusat akude laadimist, et oleks jaksu jõuda järgmiste eesmärkideni ja võhma sellest ka rõõmu tunda.

Õpetajad, ärme unusta ka kodutööd, mille põhikooli lõpetajad meile püstitasid, et nende kingitud roosipõõsad oleks elujõulised ja ilusad ka viie aasta pärast (siis on aruannete aeg) ja vabandus, et e-koolis pole kirjjas, ei toimi!

Vallavanema veerg

ENE SARAPUU

Head vormilased!

Märkamatult on jõudnud kätte juuni ja peagi on suvi alustamas oma võidukat ringkäiku. Käes on koolide lõpetamise aeg ja algab uute sihtide seadmine. Vormsis lõpetab kooli sellel aastal kolm õpilast. Suve saabudes on lõpusirgel Vormsi koolimaja fassaadi renoveerimise ja akende vahetuse tööd. Koolimaja on saanud uue päikeselise värvi ja see toob rõõmu vaatajate silmadesse.

Saareelul on oluline vaadata ettepoole. Vormsi on ainulaadne paik ja unikaalne saar Läänemeres. Siin kohtuvad imeline loodus, põnev ajalugu ja omanäolise kujunemislooga kultuuri traditsioonid. Vormsi valla arengu nurgakiviks on ühteheidev, ettevõtlik ning oma pärandit ja elukeskkonda väärtustav kogukond.

Valla kodulehel on arvamuse avaldamiseks ja ettepanekute tegemiseks Vormsi valla uuendatav arengukava. See on vormsilaste võimalus edaspidistes tegevustes kaasaráakimiseks. Olge julged oma arvamust avaldama.

Alanud on suviste ürituste aeg. Lisaks oma inimestele toob suvi juurde hulgaliselt külalisi. Oleme ju saar mere keskel ja tore oli 6. juunil toimunud Kalapäev, kus sai proovida räimetoite erineval moel. Ühes mereriigis peab ikka merest saadav au sees olema. Palju toredaid üritusi on suvejooksul veel saarel tulemas.

Vormsilased olid tervitamas 5. juunil Veski- viigi sadamas laulu- ja tantsupeo tule saabumist Läänemaale ning meie väiksed ja suured tantsijad osalesid Läänemaa tantsu- ja laulupeol Ilmaras. Vormsilased on tublid.

Oleme küll kõik soovinud ja lootnud, et meie püsiühendus saarerahva jaoks läheb paindlikumaks ning meie soove arvestavamaks. Kahjuks täna maadleme uue broneeringsüsteemiga ja parvlaeva täituvus süsteemis ei anna meile tegelikku ülevaadet sõidu võimalustest.

Jätkuvalt vuravad teedel metsaveoautod ja raskendavad Vormsilaste suviseid toimetusi (ehitus jm). Tulemas on Olavipäevad, kus üheks teemaks on Vormsi metsade majandamine ja heaperemehelik käitumine metsas. Vormsi met- saomanikud olge aktiivsed ja osalege aruteludel.

Meie saare raamatukogul täitub tänavu 100 aastat oma tegevustes. Tulge ja uudistage kuidas on toimunud muutused selles valdkonnas (Olavipäeval on raamatukogus näitus ja põnevad vestlusringid jm). Olavipäevade ajal on oodata saarele rohkesti külalisi, kirikul täitub 800 aastat tegutsemist. Küllastage Olavipäevadel erinevaid üritusi ja saage osa meie saare ajaloost ning tänapäevast.

Koolilapsed on sellel kevadel koos saarevahi Jonne ja referent Marjuga toimetanud usinalt, et saare elu- ja looduskeskkond saaks puhtamaks. On toimunud mitmeid prügikoristuse päevi. Rannad ja teeäärred on nüüd tepsidest, pudelist, jäätisepaberitest ja muust palju puhtamad. Igasse bussipeatusesse on pandud laste poolt koostatud keskkonna kaart. Meil on küldes prügimajad, ole hea ja pane oma prügi sinna. Suuremad asjad, mida sa ei vaja, palun vii jäätmejaama. Ehitusprahi osas anna teada Raul Põdrle ja tema ütleb, mis ja kuidas ehitusjäätmed ladustusplatsile panna. Hoiame oma saare puhtust ja korda, soovime ju, et meil oleks siin hea elada.

Nautige suvesoojust, põnevaid üritusi ja mõnusat koosolemist Vormsi saarel!

Volikogu ja vallavalitsuse tegemistest

Volikogu muutis Vormsi valla eelarvest sotsiaaltoetuste määramise, maksmise ja sotsiaalteenuste osutamise korda. Korda lisati lükkamise teenus, mille kohta vallavalitsus peab järgmiseks talveks välja töötama teenuse osutamise korra ja tingimused ning hinnakirja.

Suurendati matusetoetust, mis on nüüd Vormsi elaniku surma puhul 250 eurot.

Linnade ja Valdade Liit on teinud Vormsile ettepaneku astuda liidu liikmeks. Eestis on peale haldusreformi 15 linna ja 64 valda ja hetkel ei kuulu üle eestilisse liitu vaid kolm omavalitsust. Volikogu kiitis heaks Lääne Maakonna ühise arengustrateegia tegevuskava aastateks 2019 kuni 2022.

Volikogu maaelu ja majanduskomisjon on teinud ettepaneku jäätmeveo teenustasu maksmise korra ülevaatamiseks ja valla toetuse osa vähendamiseks. Jäätmemajandusega on jätkuvalt probleeme. Vorm-

si vald on maksnud vallaelanikele jäätmeveo teenustasu maksmise toetust 2/3 jäätmeveo teenustasu summast. Korduvalt on pöördutud elanike poole vallalehe vahendusel ja selgitatud, et eesmärk on hoida jäätmeveo teenustasud madalad, kuid seda saab teha ainult juhul kui me kõik suhtume jäätmemajandusse hoolikalt ja oma jäätmed viime prügimajja sorteeritult. Täna on tekkinud olukord, kus inimesed viskavad näiteks paberi konteinerisse oma olmejäätmed ja rikuvad sellega kogu konteineri sisu. See omakorda toob kaasa selle, et vald ei saa liigiti kogutud jäätmeid tasuta või soodsalt ära anda ja need lähevad olmejäätmete hulka, mille äraandmine on kallis. Samuti viiakse ehitusjäätmete platsile sinna mittekuuluvat prügi, ei sorteerita ja käitutakse hoolimatult. Jäätmete konteineritesse visatakse selliseid jäätmeid, mida saab kodus komposteerida (sealhulgas näiteks oksid ja puutuhka, rääkimata kartu-

likoortest) ja meie maksumaksjad maksame kõik üheskoos kinni selliste jäätmete ära veo. Meie inimeste enda käitumise tagajärjel suurenevad jäätmeveo kulud ja seetõttu on mõistlik inimeste omaosalust tõsta, seda vähemalt seni kuni kõik hakkavad vastutustundlikult jäätmemajandusse suhtuma.

Vallavalitsus andis välja ehitusloa Rälby Uuetalu üksikelaamu ehitamiseks katastriüksusele nr 90701:003:0062 ja kasutusloa kooli juurde rajatud EOK jõulinnakule.

Vallavalitsus eraldas teisest projektitoetuste taotlusvoorst mittetulundusühingu Vormsi Püha Olavi Gild projektile Vormsi laste kultuurilaager «Kodupaiga kultuuriuurija. Läki külla!» 120 eurot laagris osaleva Vormsi lapse kohta ja kokku vastavalt vormsilaste laagris osalemisele kuni 1500 eurot. Kui laagris on lapsi väljastpoolt Vormsit, siis neil on võimalus laagris osalemiseks

toetust taotleda oma kodu omavalitsusest.

Projekti Keraamika suvetöötoad toetab vallavalitsus, ruumide, keraamikaahju kasutamise võimaluse ja elektriga. Vallavalitsus keraamika töötubade eest arveid ei esita. Projektitoetuste taotlusvoor on neli korda aastas, kehtiv kord on avalikustatud Vormsi valla kodulehel.

Ettevõtlustoetuste taotlusvoorus ei leidnud ükski projekt seekord rahastamist ja vallavalitsus otsustas suunata ettevõtlustoetuste taotlusvooru vahendid jäätmemajandusse, kus kaudselt saavad kasu kõik nii ettevõtjad kui ka kogukond. Ettevõtlustoetuste taotlusvoor avatakse üks kord aastas ühe kuu jooksul arvates vallaelarve vastuvõtmisest.

Vallavalitsus korraldab pakkumise Hullo asuva endise jäätmemajanduse ruumi rendile andmiseks.

Jätkuvalt on saarel probleemiks hulkuvad kassid. Palume kõigil loomaomanikel suhtuda oma looma-

desse vastutustundlikult. Vallavalitsusel on sõlmitud loomade varjupaigaga leping ja võimalus on peremeheta kassid saarelt varjupaika viia. Vajadusel abistab vallavalitsus Haapsalusse transpordi korraldamisega.

Vormsi valla heakorrateenuse hanke võitis FIE Andres Koch. Kui on ettepanekuid heakorra parandamiseks, siis tehke oma ettepanekud. Kärre tee remondi hanke võitis Warren Safety OÜ.

Saarevahina jätkab Jonne Berggren kuni uue konkursi väljakuulutamiseni. Siinkohal tuleb märkida, et saarevaht ei ole politseinik, kui tegemist on korrarikkumisega, siis tuleb politsei poole pöörduda.

Rahvamaja II korrusel on nüüd sisustatud noorte tuba, kus on võimalik mängida ja leida huvitavat tegevust. Noorte toa kasutamist korraldab kultuuri- ja noorsootöö spetsialist Tatjana Sääs. Valla ajaleht ilmub reeglina kord kvartalis.

JONNE BERGGREN

Saarevaht, kes soovib, et oleksime väljaspool ohtu

MALLE HOKKONEN

Nagu kevadine tuul vuhiseb Jonne kohusetundlikult päeva jooksul mööda saart: iga saare nurk ja metsatagune tuleb hoida valvsa pilgu all. Et turvalisust hoida, rikkumisi märgata, sõnakuulmatuid sobilikule marsruudile juhatada.

Vormsile truusks jäänud saarevaht Jonnel on jagada kogemusi ja põnevusi, ühtlasi ka ettearvamatuid juhtumisi.

Oma ametis lõtvunult tooli-leenile Jonne istuma jääda ei saa: üheksa aastat töötab Jonne kõhklematult saare heaks, osutab abi ja tähelepanu ning on alati valmis enesekindlalt ja süüdistamata arutlema, pakkuma väärtuslikke ideid, suheldes taotlema rahu ja õigust, mõistlikkust.

Saarevahi töö eeldab igal ajal kõikjal olemist, kõikidega suhtlemist, kõikide kuulamist ja kuulamist, ümbruskonna ja looduse vaatamist ja tähelepanemist, juhendamist ja aktiivselt läbimõeldud käitumist. Vihaplahvatus ei tohi üheski olukorras kujutada ohtu inimsuhetele, austada tuleb ühiskonna heaoluks kirjutatud (ka kirjutamata!) reegleid. Ummisjalu tormata küsimuste lahendamise, näidates talitsematut jõudu, ei ole Jonnele omane.

Jonne veetis lapsepõlve Norrby külas. Peres oli kolm last: õde Tiina, vend Andres ja Jonne. Õe-vennaga ühiselt veedetud koosmänge ei meenu – oli ju vend Jonnest kuus aastat vanem ja õde Tiina Andresest omakorda aastaid vanem. Kuid siiski – ülevoolavat energiat sai maandada pallimängudes, kalastamises, lugemises, huvitava mõtetegevustega.

Vanemad õpetasid kindlat elu-alusmüüri ehitama: hoia järjepidevust, tööd tee ausalt ja kogu hingega. Poole-teraga töötegmine on ebaõiglane ja alavääristav. Kunagi ei tohi tööd pooleli jätta, kunagi ei tohi olla laisk. Töö üle ei sobi nalja heita, töö on tõsine tegu. Alati.

Lapsepõlves hoidis Jonne ühes külalastega karja, käis kalal ja uudistamas, kuis kala

ikkagi pannile saab. Kalarookimine oli lastetöö, edasine juba emale pannile panekuks. Kõik ülejäänu, mittesöödavat, maeti aeda väetiseks, kanadele jagus kalarappeid maiuseks, loomadele jagus. Tollel ajal oli kala igapäevane toit ja see oli parim: värske kala, otse merest ja pannilt!

Vahel mänguhoos jäi külakari märkamata – meie külakari segunes naaberküla loomadega mispeale oli jooksmist ja huilgamist küllaga, et loomad taas õigesse koju saada. Helget õhtut kodus oodata polnud!

Vormsi koolis oli tollel ajal õpilasi üle 100. Olime sõbralikud ja lustlikud, kui üks mees.

Mõnda aega elas Jonne vahelduvalt, olenevalt ilmast, internaadis. Koduteed kergendas vahel hobune-vanker, vahel rattaga, sagedamini jalgsi.

Talvepuud koolile valmis-tasid ette lapsevanemad, õpilased enamasti ladustasid kuuri. Kooli juurde veeti küttepuud väikese kallurautoga, kusjuures kallurile töstmisel olid samuti abiks õpilased.

Puhkpilli- ja näitemäng siustas vaba aega, lisaks pallimängud ja talvel suusasõidud läbi metsade. Mälestused sellest kaugest ajast kutsuvad esile ohjeldamatuid naerupurskeid ja kurbusepisaraidki.

Peale Vormsi kooli lõpetamist suundus Jonne Haapsallu keskkooli, kust edasi õppima Tihemetsa Sovhoostehnikumi. Siin täitis tema südant sport: tegeles kergejõustiku ja orienteerumisega.

Peale armeeteenistust Kaliningradis, sai Jonnest Vormsi sovhoosi mehaanik, autojuht, hiljem osakonnajuhataja. Sovhoosi stipendiaadina jõudis Jonne taas kodukülla tööle – naeratus suul ja pea püsti! Seejärel sättis ta Reedaga ühise kodu Vormsile, perre sündisid tugevad poisid.

Pikk ja huvitav periood oli töötades piirivalves. Mõneti oli see aeg ekstreemne, ohtlik: sel ajal seati valve alla riigipiir. Samavõrd seadsid kurjategijad salajast riigipiiri ületust ja keelatud kauba üleve-

Saarevaht tööle tõttamas. Foto: Malle Hokkonen

du. Dokumentide kontroll käis lihtsalt ja üle vaadates, salakaubavedu veel ei kontrollitud. Polnud noorukesel vabariigil oskusi ega teadmisi, puudusid tehnilised seadmed. Psüühiliselt raske oli Estonia-huku aeg.

Oma väsimust ja pingeseisu ravib Jonne kodutöodes rahmeldades, aiatöodes ja lugedes.

Lapsed Olle, Bertil ja Olger lüveavad kindlalt oma elurada ja täidavad tulevikuunistusi. Noorim, Olger, asjatab saarel ja tunneb sügavuti huvi mesilindude hingeelu vastu, toodab mett ning täiendab end veoautojuhtimise erialal.

Iseloomustab Jonne end nii: nooruslik, harva kulmukortsutav, eelarvamuste vaba, solvamised laseb mööda külge maha, mürgised torked jätab endale.

Jonne vastab

Kuidas olla maailmaga rahul?

Maailma probleeme ei suuda meist keegi üksikult kanda. Mõistlik on elada hirmu tundmata üksmeeles, mõelda asja headele külgedele, mitte luba-

da emotsioonidel kõikuda. Ikka mõistusega, et mitte pöörata elu pahupidi.

Mis tegemata, mis nägemata?

Olen reisitud Euroopas, Rootsis tööl olnud. Olen veendunud, et Aafrika manner pakub seninägematu muljeid ja elukorraldust.

Vormsi elu plussid ja miinused?

Teadaolevalt heast elust ei sünni miskit. Arvan, et meie saarel on võimalik rahulik elu, hoolimata sellest, et ühenduses mandriga on igal inimesel oma soov ja kirumisetase. Selline liiklusühendus, mis hetkel toimib, on väikesaarte parim. Loodusjõudude vastu inim-mõistus ei suuda astuda, pigem vaja leida ausust ja mõistmist. Vahel kasvab sääsest märkamata elevant.

Soovime Jonnele tervist ja head tuju. Olgu Jonnel õnne teha seda, mida teeb nii hästi kui suudab. Õnne tööst, perest ja saarest. Jätkugu Jonnel olla avatud hoolimisele.

Hoonete ehitisregistrisse kandmine

RIINA NEDZELSKIENE, ehitusspetsialist

Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seadusega on sätestatud ehitisregistri andmete korrastamise tähtajaks 1. jaanuar 2020. Selleks ajaks tuleb registrisse kanda sinna seni kandmata hooned, mille suurus on 20 m² ja rohkem ja/või kõrgus üle 5 m.

Ehitise olemasolu ehitisregistris saab kontrollida veebilehelt <https://www.ehr.ee>, samuti võib pöörduda kohaliku omavalitsuse poole, kus saab ehitisregistri andmeid kontrollida.

Kui inimene avastab, et tema hooneid ei ole ehitisregistris registreeritud, siis kõigepealt tuleks kontrollida, kas äkki tema enda valduses või arhiivides on dokumente, mis näitavad ehitise püstitamise seaduslikkust ja mis on mingil põhjusel jäänud registreile esitamata.

Kui on teada, et tegemist on ilma maakasutusõiguse ja ehitusloata püstitatud ehitisega, siis tuleks alustada vastavate loamenetlustega.

Ortofotode alusel saab kanda ehitisi registrisse minimaalsete andmete alusel, aga ebaseaduslike ehitisi ei saa seadustada üksnes kande tegemisega ehitisregistrisse. Ehitisregistri kandel ehitise olemasolu kohta ei ole õiguslikku tähendust, seega ainuüksi kande ehitise olemasolu kohta selle ehitise püstitamisele õiguslikku alust ei anna.

Ebaseadusliku ehitise registrisse kandmiseks tuleb läbi viia loa- või teavitamismenetlus.

ENNE 1995. AASTAT EHITATUD HOONETE KASUTUSLOA TAOTLEMINE

Hoonete registrisse kandmiseks tuleb esitada vormikohane andmete esitamise teatis (www.ehr.ee). Kui hoonele on tehtud suuremahulisi juurdeehitisi või ümberehitustöid, siis tuleb läbi viia loa- või teavitamismenetlus.

Lisaks teatisele on vaja esitada:

- moodsusprojekt (hoonete puhul mille suurus üle 60 m² ja/või kõrgus üle 5 m)
- ehitise koordinaadid (on võimalik seostada olemasoleva hoone kujuga)
- kinnitused hoone ohutusnõuetele vastavuse kohta
 - a) kutsetunnistusega korstnapühkija akt (kui hoones on küttekeha)
 - b) elektripaigaldise nõuetele vastavuse tõend (kui hoones on elekter)
 - c) vee/heitvee lahendus

PEALE 1995. AASTAT EHITATUD HOONETE KASUTUSLOA TAOTLEMINE

Lisaks hoone ehitisregistrisse kandmiseks esitatud ehitise teatisele koos ehitusprojekti ja hoone koordinaatidega tuleb esitada ka kasutusloa taotlus ja ehitise tehnilised dokumendid kasutusloa taotluse menetluse läbiviimiseks.

MEIE INIMENE

Ellen, kes ei oodanud õnnelikku juhust, vaid oli hakkaja ja innukas tegutseja

MALLE HOKKONEN

Kodus õpetati Ellenit olema visa ja järeleandmatu oma õilsates otsustes, austama vanemaid, olema kannatlik ja mõistlik, abivalmis. Isa õpetas, et ei ole mõistlik malmsulatusahjana pursata tuld – hoia sõbralikkust, väarikust ja töökust – oled ise teiste poolt austatud ning lähed elust läbi rõõmuga.

Hullo külately näeme Ellenit sageli sirgeselgselt kepikõndi teemas. Aegajalt peatudes vaatab Ellen otsivalt põldudele, tõstab näo taeva poole nagu tahaks lindudele hüüda sõnumit, seejärel jätkab ettevaatlikult rahulikult ilmel teekonda.

Ellen meenutab kuis viljapõllud kuldsest lainetasid, kuis musta-valge kirju loomakari nosis põldudel värsket rohtu, kuis linnud vidistasid puudeladvus ja külavahel veeres hoburakend ning autode tagant tõusis keereldes tolmupilv taevani.

Elleni lapsepõlv süstis temasse eneseuhkust, kohustuste täitmist ning teadmist, et tootjad tuleb hoida paigas nii, et töö olekski õigel ajal tehtud.

Karm lapsepõlv Valgamaal õpetas tagantjäreli mõtlema, mida toob kaasa alatasa künnihobuse moodi rassimine, füüsiliselt raske ületöötamine. Ellen jäi orvuks juba üheksa kuuselt, mil ema lahkus manalateele just raske füüsilise töö järel, arstiabi jäi kaugele. Tema isa töötas Tallinnas, sõitis koju vaid nä-

dalavahetustel. Ellen arvab, et küllap neil helgetel hetkedel lapsemeele siirusesädemed ja rõõmurõkatused tõusid taevani.

Ema surma järel võtsid väikese Elleni enda perre tuttavad, kelle peres oli juba kolm last. Ellenist kasvas talutööline ning ühes talulastega lendas töö kiirelt ja lõbusalt. Eriliselt meeldis Ellenile villakraasimine, siis juba kudumine ja käsitöö. Põnev ja lõbus oli karjas käimine.

Õppimist alustas Ellen Oru koolis. Siin tundis ta esimesi ellujäämise katsumusi, tundis ülekohtu, vihkamist ja tühja kõhtugi. Koolitee kulges vahel paljasjalgsena ja külmetades, lisaks kulges koolitee läbi metsade, paadisõit üle Emajõe.

Hiljem jätkus koolitee Hummuli koolis ning Ellen lõpetas põhikooli 1953. aastal.

Hiljem jätkusid õpingud Valga tehnikumis, kust ta suunati tööle Ardu võitõöstusesse.

Siin jäi Ellen silma töökale võimeister Hermannile, kel kaunid loksud juuksed ja ülim tööarmastus, heatujuline optimism ning justkui marmorist süda. Ent marmorist süda sulas ning Elleni ja Hermann'i sõprust kroonis õnn ja rõõm. Rahuliku enesedistsipliiniga Hermann süütas Elleni südames armastusesädeme mis seoti abieluõnneks ning nende abielust sündis viis töökast ja tugeva tahtejõuga last.

Vormsi sai koduks Ellenile ja Hermannile 1961. aastal, mil nad mõ-

Ellen oma kodu. Foto: Malle Hokkonen

lemad asusid ametisse Vormsi Võitõöstusesse.

Kunagise Vormsi rahvasaadikute liikmena oli Ellen alati tasakaalus- tatud mõtetega kogukonna tegevus- tes, arutlenud edasiviival, sattunud tulistesse vaidlustesse vastu- ja poolt argumentidega samas hoidnud endas ikka inimlikku soojust ja lihtsust.

Pensionipäevi veedab Ellen Hullos, oma kätega ehitatud majas. Seltsiks poeg Tõnu. Suurt rõõmu pakuvad tema üheksa lapselast ning kolm lapselapselast. Märkimisväärne on nende abi ja toetus, nende lähedal olek soojendab südant.

Ellen arvab, et ebaõiglane on oma tervisega mängida, unarusse jätta suhe loodusega, raisata ja kulutada energiat luksusele ja kirevusele. Toidud puhtast loodusest saaduna on ainuõige lahendus ja kergendus, elada rõõmsameelselt ja täisväärtuslikult.

Suur toetaja ja sõber on loodus. Ellen loeb palju, ikka tervise hoidmisest ja looduse loogikast ning ravimtaimedest, ta tunneb paljusid taimi ning nende tervendavaid omadusi.

Millise sõnumi annab Ellen noortele?

Oleme osa loodusest, loodus on

meie päästepaat, me ei tohi loodust haavata ega endast eemale tõrjuda. Inimene saab loodusest määramatult palju, loodus annab sendipealt inimesele niipalju tagasi, kui palju anname ise loodusele.

Me peame hoidma otsest ja lähedast suhet loodusega.

P.S

Äsja ilmunud Pamela Marani raamatus «Eesti vanaemade lood ja salatarkused» kirjas Elleni targad ja väarikad nõuanded.

Saatku Ellenit hea tervis, optimistlik mõttelaad ning elurõõmsad aastad.

MUUSIKA

Talharpaõpilaste kevadised tegemised

LIISA KOEMETS,
Hiiu kandle õpetaja

Kevadpoolaasta möödus kiiresti ja asjalikult. Aasta tagasi tehtud ja sügisel end igati ära tasunud otsus käia tunde tegemas kaks korda kuus õigustas end ka kevadel, kui lapsed hiiu kandle mängus tubli tempoga veel rohkem teadmisi juurde ammutasid. Minul tuli aga vahepeal kolida Viljandist Tartumaale ja ühtlasi Vormsilt veel kaugemale ning edasi-tagasi ligi 800-kilomeetrised otsad üle nädala hakkasid lõpuks kevadväsimuse näol tunda andma. Sellega seoses tuligi mõelda, kuidas tuleval kooliaastal saaks projektiga jätkata nii, et lapsed edaspidigi saaksid tunde kaks korda kuus. Pärast mitmeid läbirääkimisi on suur rõõm teatada, et saare kohalik talharpamängija ja seni vabatahtlikult tunde andnud Age Kõiveer on nõus laste tundide toimumisse veelgi panustama, mis tähendab, et korra kuus käin mina tunde andmas ning teise korra tunnid teeb vastavalt minu juhistele õpetaja Age, lisaks siis veel lastega koos harjutamistele, mis senigi olnud.

See kevad oli mitmele talharpaõpilasele veel tihedam. 15.-17. veebruaril Viljandis pärimusmuusika aidas toimunud hiiu kandle talvepäevadel olid esmakordselt meie hulgast osalemas ka Merilyn Juhkam, Katariina Kõiveer ja Liise Varblane, kes nende päevade jooksul said õpitut hulgaliselt uusi lugusid ning kohtusid ka teiste pillimängijatega. Noori saatis üritusel ka ise osalenud Age Kõiveer.

3. mail toimus taaskord üleriigine pärimusmuusikute võistumängimine, mis on toredaks kohtumispäigaks kõikidele noortele pärimusmuusika õppijatele üle terve Eesti. Vormsilt käisid teistega mõõtu võtmas Merilyn Juhkam ja Katariina Kõiveer, kes tegid väga ilusa etteaste. Rebimine poogenpillide klassis väga tihe ja seekord tuldi koju tänukirjadega osalemise eest. Hiiu kandle õpetajana oli mul suur rõõm näha, et pill oli esindatud ka väljaspool Vormsit tulnud osalejate seas – kokku oli võistlusel koos meie neidudega neli hiiukanneldajat. See on suurepärase arvastades asjaolu, et mitu aastat polnud noori talharpamängijaid võistumängimisel osalenud. Nüüd aga hakkab pilli populaarsus noorte seas taas kasvama ja see on väga hea märk.

Talharpa õppe teisele aastale pani väärrika punkti 12. mail toimunud emadepäeva kontsert, kus said võimaluse üles astuda kõik vaprast pillimängijad, kes aasta jooksul tublisti tundides tööd tegid. Kontsert läks suurepäraselt ning esimest korda sai soolode-duode-triade kõrval kuulda ka kõikidest pillimeestest koosnevat talharpaansamblit, mille kokku panemiseks aitasid mitmed saarlased kaasa ning laenasid meile etteasteks puuduolevad pillid. Suured tänud!

Kokkuvõttes oli aasta tihe ja asjalik. Mul on alati suur rõõm Vormsil käia, kuna lapsed on motiveeritud õppima ning see innustab mindki. Suurepäraseks uudiseks järgmise aasta ootuses on uus talharpa, mille Vorm-

Foto: Meelis Mereäär

si kool erinevate toetajate abil endale saab. Minu unistus on, et koolil endal on piisavalt palju pille, et tõsisemad huvilised saaksid pärast seda, kui nad on õppinud iseseisvalt pilli häälestama, need ka harjutamiseks koju võtta.

Suve lõpus kohtun lastega enne uut aastat veel suures hiiu kandle suvelaagris, mis toimub 22.-25. augustil Rumpo Mäe Talus ja 12. korda. Töötav tulla põnev laager suure osalejate arvuga – ligi 50 laagriliist. Sel aastal on meie suurepäraseks õpetajateks Vladislav Demin, kes tuleb meile Karjalast, ning meilt Meelika Hainsoo, Eva Väljaots, Annika Mändmaa ja mina. Päev enne suvelaagrit, 21. augustil toimub esmakordselt Eestis ka hiiu kandle pedagoogikaümarlaud, kuhu on oodatud arutlema ja oma kogemusi jagama kõik hiiu kandle praegused ja tulevased õpetajad ning pedagoogikahuvilised. Seminar toimub samuti Rumpo Mäe Talus.

Kõik talharpasõbrad on oodatud laagri lõppkontserdile 24. augustil kell 20, mis ilusa ilmaga toimub Rumpo Mäe Talu hoovis ning vihma korral koolimajas.

Hambaarst: Tooge lapsed kontrolli enne, kui tekivad probleemid

Õeldakse, et lapsed on kodu peegel. Viimsi Hambakliiniku arsti Martin Lauki sõnul vajavad tervemate hammastega lapsed, kelle kodus toitumisharjumused ning suuhügieen paigas on, vaid rutiinset hambaarsti juures kontrollis käimist kord aastas. Eestis on kahjuks laste suuhügieeniga lood halvad.

«Näeme igapäevaselt, et vanemad tulevad lastega hambaarsti juurde alles siis, kui on valu või muu mure, näiteks piimahammaste vahetumisega. Vähesel juhtudel pannakse lapsele ennetavalt aeg rutiinseks kontrolliks. 1-3 aastaste laste puhul peaks seda tegema esimese hambaarsti kogemuse saamiseks, kuid kahjuks esineb ka juba siis hammastega probleeme,» ütleb Lauk.

«Oleme täiskasvanutegi ravi puhul täheldanud, et Eestis on hambaravi üldtervisest lahus, suuhügieeni tähtsust ei rõhutata piisavalt ja inimestel pole maast madalast sisseharjunud rutiinset suutervise eest hoolitsemise harjumust. Laste hammaste eest hoolitsemine peab algama juba esimeste hammaste tulekuga ning kuni täiskasvanueani lasub just lapsevanemal kohustus lapse hea tervise eest hoolitsemisel. Vähemalt kord aastas peaks vanemad oma lapsed ka hambaarsti juurde kontrolli viima,» ütleb Viimsi Hambakliiniku tohter.

Korraliku suuhügieeni rutiin koosneb kaks korda päevas vähemalt kaks minutit järjest hammaste pesemisest ning hambavahede puhastamisest hambaniidiga, mis on jäävhammaste puhul elementaarne tegevus. Kindlasti tuleb laste toitumise puhul järgida põhimõtet, et süüakse söögiaegadel ning lastakse hammastel söögikordade vahel puhata, mille jooksul saab suuõõne normaalne ph-tasakaal taastuda. «Söögikordade vahe peaks olema vähemalt kolm tundi. Peale igat söömist, tuleks suud veega loputada, et toidujäägid hammaste vahelt välja saada,» selgitab arst.

«Kuna täiskasvanute seas on palju neid, kel on hirm ja mälestused nõu-

KAS TEADSID, ET?

Hambakliinikutes, millel on laste hambaravi leping Eesti Haigekassaga, on alla 19-aastaste laste hambaravi külastus tasuta või 5-eurose visiiditasu eest. Lapse suuhügieeni eest hoolitsemisele kulub kuus samuti vaid umbes 5€, mis on võrreldav ühe kinopileti maksumusega.

Kulutused korralikule suuhügieenile 12 kuu jooksul:

Mehaaniline hambahari - 6 tk (ca 4€) = 24€

Hambapasta - 4 tk (ca 5€) = 20€

Hambaniit - 4 tk (ca 2,5€) = 10€

Kokku 54€, ehk ühes kuus 4,50€

kogudeaegsest hambaravist, siis võime vaid oletada, et laste hammaste eest hoolitsemine jääb neis peredes selle tõttu tagaplaanile. Vanemate enda suuhügieen ei ole tasemel ning hambaarsti juurde minnakse ainult siis, kui häda käes,» toob tohter paralleeli. «Näeme iga nädal väikesi patsiente, kelle vanem toob ravile alles siis, kui augud on sügavad, hammas vajab juureravi ning sellisel juhul tuleb lapsega käia hambaarsti juures ehk koguni 3-4 korda ning teostada ravi tuimestusega, et vältida valu. Pole ime, kui siin näeme sama mustrit, et lapsel tekib hambaarsti juures käimisele vastumeelsus juba lapsepõlves,» mõistab arst.

«Oleme käinud ja kindlasti käime ka edaspidi lasteadeades ning koolis suuhügieeniteemalisi mängulisi loenguid andmas, mille kaudu ennetada laste hirmu hambaarsti ees ning õpetada õiget suuhooldust. Tihtipeale kuuleme loengute tagasisidena, kuidas laps kodus ise hambaarsti juurde minekut nõuab, kuna loeng jättis talle hea emotsiooni. Usume, et taolise ennetustööga saab nii mõnegi väikese patsiendi pere õigele teele suunata,» ütleb Martin Lauk.

Vormsi suveüritused

Suvi on küll täie hooga juba alanud, kuid suur osa kultuurisuvest veel õnneks ka ees.

20. ja 22.-26. ja 30., 31. JUULIL ning SEALTMAALT POOLE AUGUSTINI samuti põhiliselt tööpäeviti **KELL 12-16 NOORTETUPPA** ootame põhiliselt 7-26-aastaseid noori (kedagi teist ka ära ei aja), mis tänu suvisele noorsootöötajale ja Eesti Noorsootöö Keskuse projektile on avatud. Mängida ja laenutada saab mitmesuguseid mängu, meisterdada, kokata, korraldatakse igasugu turniire ja mis aga meil ja noortel toredat-põnevat pähe tuleb. Tasub jälgida facebookis lehte: Vormsi noortetuba.

8. JUULIST - 14. JUULINI leiab aset Vormsi laste ja noorte jalgpallilaager 4.0.

12. JUULIL tuleb samuti Krogi Comedy Estonia suvetuur.

13. JUULIL «Revals».

12.-19. JUULIL laste kultuurilaager «Läki külla!» koos lõpukontserdiga 18. juulil rahvamajas.

17. JUULIL KELL 20 ootame kõik rahvamajja, kus Sven Kullerkupp tutvustab oma uut kogupereraamatut «Vormsi detektiivid ja Ruhnu karu» ja räägib ka varasematest üllitistest ning saab nähe Helin-Mari Arderi näitleja- ja lauljatalenti. Kõike seda saab nautida laudade taga väikese näksi ja joogiga kultuurimaja puhvetist.

19. JUULI ÖHTUL KELL 20 ootame samuti rahvamajja komöödiaöhtule kohvikuga «Mafalda ja Loreida lood» ja «Lonnii lood lombi tagant». Kohtade reserveerimine: tatjana@vormsi.ee. Pilet 10 eurot.

20. JUULIL ootame kõiki vormsilaste endi avatud hoovidesse ja kohvikutesse üle saare. Rahvamajja ootame noori, kes saavad oma kohvikut teha kell 12-16, avatud on noortetuba, kell 12-15 saab tuunida ketse, tenniseid või kotte, vaadata saab näitust «Järgmised 100 kuva vormsilastest», ilusa ilma korral saab oma asju tuua Tasuta Asjade Poodi (kell 16 tuleb ülejääk ära viia) ning öel saab ka oma töötube ja müüke korraldada, kes soovivad.

20. JUULIL KELL 20 saab rahvamajas nautida inBoili uuemat ja vanemat loomingut samuti kohviku saatel. Pilet 15 €/10 € (õpilased, pensionärid, puudega inimesed vastava tõendiga). Kohtade ette kinni panek: tatjana@vormsi.ee.

21. JUULIL tuleb rahvamajja külla Miksteater koguperelelooga «Telefonilood». Pilet 2 €.

27.-29. JUULINI kujuneb ilmselt suve sündmusterohkeimaks ajaks, mil Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus on otsustanud koos mitmete osapooltega teha Rootsi päevad seekordselt Vormsil. 29. juulil on traditsiooniline Olavipäev:

27. JUULIL KELL 10-15 Päästekomando lahtiste uste päev.

KELL 12-15 Rälby laat, kus muu seas saab vaadata Hanila Laulu- ja Mänguseltsi ja akordioniklubi «Amulett» etteasteid.

KELL 12-14 «Vormsi raamatukogu 100» koolimajas seminaride, koitmise töötoaga lastele ja näitusega. Kutsume kõik üles annetama raamatukogule Vormsiga seotud kirjandust! **KELL 12-16** Autoorienteerumine algusega Hullo parklast.

KELL 14-18 rahvamajas ja metsas maa- ja metsaomanike infopäev.

KELL 18-20 Koolimajas slaidid Vormsi ajaloost ja laste loovtöödest Vormsi teemal.

KELL 20 Simman kiigeplatsil. Tantsi-

vad Põltsamaa segarahvatantsurühm «Tulihänd» ja Vormsi rahvatantsurühm. Mängivad Põltsamaa Lin-norkester ja Nõmme akordioniklubi «Amulett». Autoorienteerumise autasustamine.

28. JUULIL

KELL 9.30 hommikupalvus kirikus.

KELL 13.05 Henry Laksi kontsert «Ilmaratas veereb» Sviby sadama juures. Omaosalus 10 €, lastele ja pensionäridele tasuta. Hea-parema-ga varustab Sviby kohvik.

KELL 14-18 talumuuseumis Rootsi päevade avamine Kose Kiriku Pasunakoori ja kõnede saatel, Vormsi Käsitööselti töötoad lastele, peremärkide näitus, SOV arhiivi ja rannarootslaste DNA-uuringute tutvustus, Vormsi rahvatantsijate ja Talharpa-duo kontsert. Otse loomulikult saab muuseumis giidide targar juhatusel ka ringi vaadata ning kell 14-16 saab eesti keeles ja 16-18 rootsi ja eesti keeles tiirutada ka Vormsil. Viimaseks palume registreeruda e-posti aadressil tatjana@vormsi.ee, et teaksime bussikohtadega arvestada. Siin on ka väike omaosalus 2 €.

KELL 19 kirikus «Strand... Rand» kontsert.

KELL 23 Mälestusjumalateenistus kirikus ja surnuaial.

29. JUULIL OLAVIPÄEVAL

KELL 12 Vormsi kiriku taaspühitsemise aastapäeva pidulik jumalateenistus.

KELL 14 Ühine supisöömine kirikaia.

KELL 15-17.30 Ettekanded kirikus: Jonathan Lindström «Piiskop ja ristsõda 1206» ja Ants Rajando Vormsi kiriku ajaloost.

KELL 18 renoveeritud koolimaja pühitsemine.

Kirikuõpetaja Ants Rajando ütles seekordse Olavipäeva kohta nii: «Sel aastal möödub 29 aastat Vormsi Püha Olavi kiriku taaspühitsemisest 29. juulil 1990. Niisiis tähistame Olavipäeva, millest on aastatega kujunenud saare keskne kultuurisündmus, juba 30-ndat korda. Selle aasta kihelkonnapäeva muudab eriliseks ajalooline pärimus, mille järgi rajas Vormsi kiriku kuningas Valdemar II, kes viibis siinmail 1219. aastal. Seega möödub nüüd 800 aastat saare algse pühakoha ehitamisest. Sellel aastal Olavipäevaga samal ajal toimub Vormsil ka eestirootslaste suur suvine kokkutulek Rootsi Päev oma mitmekülgse kultuuriprogrammiga.»

3. AUGUSTIL KELL 12 rahvamajas Prügi päev. Ootame Miksteatri etendusele «Kulplased», taaskasutuse töötoad ja prügi sorteerimise õppus (päeva info täpsustub, head mõtted on oodatud).

17.-18. AUGUSTIL toimuvad Siiri Talli juhendamisel Vormsi akvarellipäevad. Võimalus meistri käe all saada aimu akvarelli võtetest ja maalida ilusaid Vormsi kohti. Peale seda paneme rahvamajja ka tehtud töödest näituse üles.

21.-25. AUGUSTIL Rumpo Mäe talus hiiu kandle seminar ja õppepäevad. Selle raames toimuvad:

23. AUGUSTIL KELL 19 Duo Meelika Hainsoo ja Paul Daniel kontsert Vormsi Püha Olavi kirikus koos ETV lastekooriga.

24. AUGUSTIL KELL 19 Rumpo Mäe talu ööl või vihmaga koolimajas hiiukanneldajate kokkutuleku suur kontsert.

24. AUGUSTIL Krogis Surströmming

Kava muutub ja täieneb pidevalt.

Info: vormsi.ee

facebookis: Vormsi saar
poe juures ja praamil infotahvlitel

Lapsed patsipunumist õppimas. Foto: Jana Kokk

Vormsi muuseumiprogramm talumuuseumis

JANA KOKK

Selleks muuseumihooajaks valmis põhikooliealistele noortele mõeldud muuseumiprogramm, mis sündis eelmisel aastal kultuurilaagris noorte kultuuriuurijate-laagriliste abiga. Vormsi kultuuri-laager saab toimuma juba viiendat korda, neist neli aastat tihedalt seotud Vormsi Talumuuseumiga, ühe olulise laagri partneriga. On kuulatud, vaadatud, uuritud, õpitud, katsetatud, viheldud, ennast proovile pandud, loodud ... Igal aastal on jõudumööda midagi ka omaltpoolt muuseumile vastutaks kinkinud – kosutavat ravim- taimeteed, koirohukotikesi vana- de tekstiilesemete vahele, näitusi, nüüd siis valmis ka muuseumi- programm.

Möödunud aasta kultuuriuuri- ja laagri teemaks oli «Sisse põimitud» ja üheks eesmärgiks luua koos laagrilistega oma eakaaslas- tele neid endid kõnetav muuseu-

miprogramm. Muuseumipäeval said kõik laagrikülal mõttetal- gute korrast välja pakkuda oma ideid ja mõtteid. Mõeldud-tehtud! Põimimise muuseumi sisu noorte kultuuriuurijate abiga jälle natuke laiemaks, rikkamaks ja noortesõ- ralikumaks.

Nii laager tervikuna kui muu- seumis toimuv on igal aastal jääd- vustatud ja ka näituseks muuseu- mi külastajatele üles seatud. Nii vanad traditsioonilised töövõtted kui ka saadud emotsioonid neil fotodel on leidnud väga head vas- tukaja ja nii saigi need kaks poolt üheks tervikuks kokku pandud.

Programm-avastusretk algab tallis ehk näitusesaalis, kus iga osaleja saab endale muuseu- miuurija passi. Pass on varus- tatud ajaloolise Vormsi kaardi, näitliku vormsirootsi sõnastiku ja küsimustikuga, mis on omakorda seotud näitusefotodega. Samas on muuseumiuurija pass ka heaks

abivahendiks küsimustele vastus- te leidmisel, kuid tark on ka kuul- du-nähtu kõrva taha panna, ise mõnda praktilist töövõtet proo- vida ning kindlasti oma isiklik emotsioon või mõte sinna juurde lisada.

Huvilistel on võimalus pakutava koolinoortele mõeldud muuseumi- programmiga tutvuda juulikuus toimuvate Rootsi päevade raames. Vormsi traditsioonilise käsitöö ja tegevuse töötuba Pearse ta- lus selgub lõplikult alles viiendal kultuuriuurija laagris, kuid kindel on see, et muuseumiprogrammi läbiviimise au saab endale keegi selle kaasloojaist-laagrilistest.

Lisaks kõnealusele programmi- le on muuseumil näidata muudki uut.

Muuseum on avatud kolmapäe- vast pühapäevani kella 11–17. Sel hooajal oleme avatud kuni 15. sep- tembrini.

Tere tulemast – kodune Vormsi Talumuuseumi ootab Teid!

Kuidas kujuneb traditsioon?

Vormsi laste ja noorte jalgpallilaager 4.0 toimub 8.–14. juulini 2019.

Vormsi jalgpallilaager toimub sel aastal juba neljandat korda järjest.

Me võime rääkida traditsiooni kujunemisest. Ja traditsiooniliselt on toimumiskohaks Hullo küla koolitagune jalgpalliväljak.

Kogemusest teame, et laagrisse tuleb igal aastal harrastajaid ja algajaid. Meie soov on anda igale osalejale just tema jaoks õigel tasemel treeninguid, et laager annaks maksimaalse rõõmu ja arengu. Sel aastal moodustame kiirete ja täpsete grupi ning veel mitte nii kiirete ja täpsete grupi. Laagri alguses korraldame kvalifi- katsioonitreeningu ning selle järgi valime grupid. Kui treenerid näevad, et laagri jooksul toimub kiire areng liigub laps gruppide vahel vastavalt sooritusele.

Björn Berggreni ja Gerdo Juhkami kõrval asub trenne and- ma ka Karel Kübar, kes on Viljandi JK Tuleviku endine mängija ning

tegutseb täna füsioterapeudina. Plaanime teha kaks trenni päe- vas, üks trenn eraldi gruppidega ja teine koos.

Karel on lubanud rääkida ka vi- gastustest jalgpallis ning sellest, kuidas neid vältida.

Selgi aastal kutsume lõpumän- gus meile vastu mängima mees- konna mandrilt. Oleme ju eelmise aasta eest väärt revanšivõimalust Lõuna-Läänemaa JK vastu. Lõpu- mängu kutsume vilistama profes- sionaalse jalgpallikohtuniku.

Nagu möödunud aastal on meil seljas laagrivorm. Samuti on olu- line oma joogipudeli olemasolu. Vajalik on, et lastel oleks jalas jalgpallijalanõud (bootsad). Mingi kogus on olemas ka Vormsi koo- lis, saime need toetusena Lions klubilt.

Sihtrühm ja eesmärk: Vormsi laste jalgpalli treeninglaager on mõeldud 7–15 aastastele poistele ja tüdrukutele. Laagri eesmär- giks on meelde jääv ja lõbus nädal Vormsil.

Lisaks: Jalgpalli põhitõdede, reeglite ja terminite tutvustami-

ne. Jalgpalli oskuste ja mänguteh- nikate õpetamine ja arendamine. Laste üldfüüsilise vormi tõstmi- ne läbi jalgpalli ning üldfüüsilise treeningu. Mitmesugused män- gulised ja meeleolukad ettevõt- mised. Laagri lõpus korraldatakse võistlus, iga osaleja saab diplomi ja meene.

Laagri treeneriteks on Björn Berggren, Gerdo Juhkam ja Karel Kübar. Björn alustas oma jalgpalluriteed Viljandis. Män- gimist alustas seitsme aastastelt. On mänginud erinevates Tulevi- ku noortemeeskondades ja hil- jem madalamates liigades ho- bijajalgpalli. Gerdo on mänginud jalgpalli peaaegu terve oma elu. Alustas jalgpalli mängimist Vil- jandi Tulevikus, kus mängib ka praegu. On esindanud ka Tallin- na FC Florat ja Paide Linnamees- konda. Kuulub ka Eesti U-21 ja U-23 rahvuskoondistesse. Karel on endine JK Tulevik mängija, täna füsioterapeut.

Laagri peakorraldaja on Karl Kermes.

Teade

Ehitusjätmete ladustamine Rumpo karjääris toimub laupäeval kell 10–14. Eelnevalt kokku leppida Raul Pöderiga +372 5382 9639.